

Tårup Kærvej 3 i 1961. Foto: Sylvest Jensen Luftfoto/Det Kongelige Bibliotek.

TÅRUP KÆR

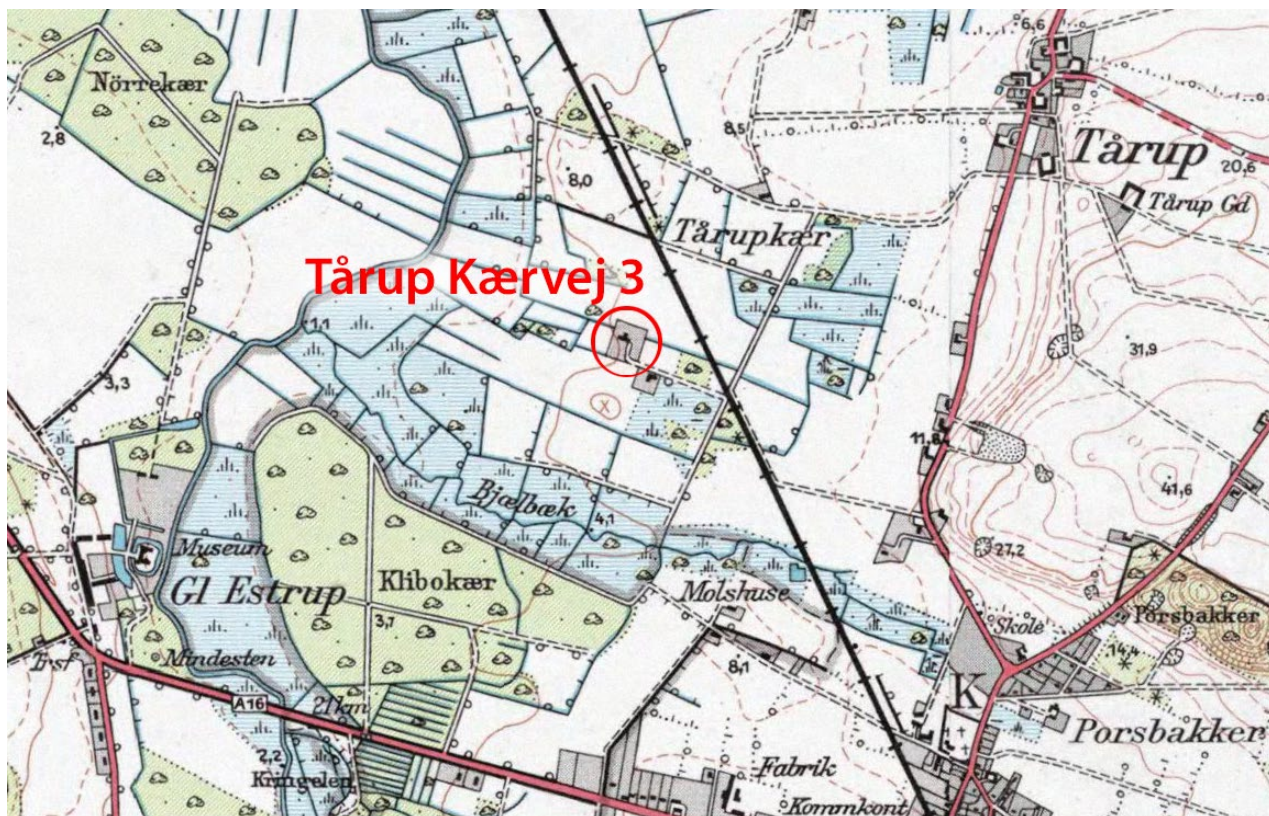
Carl Guldhammer Schmidt fortæller om sin opvækst i Tårup Kær

Jeg blev født den 4. februar 1937 klokken 00:05 i Tårup Kær pr. Auning.

Mine forældre ejede en ejendom på dengang 19 tønder land (i slutningen af fyrrende købte de yderlig 5 tdr. land til ejendommen). Der var meget smukt dernede i Tårup Kær, og om sommeren kunne vi i de stille sommeraftner høre nattergalen synge. Ved siden af ejendommen var der en bæk, vandet i bækken var meget rent, og om sommeren brugte vi bækken som en slags køleskab, vi lagde de forskellige madvarer i en mælkejunge, og satte den ned i bækken, der var altid koldt dernede. Vores yndlingsspadseretur var en tur op på heden, hvor vi gik langs det gamle hovedige, og kunne derfra se herregården Gl. Estrup.

Ejendommen gav ikke så stort et overskud, så mine forældre var nød til at finde ekstra indtægt. Min far kørte for mejeriet inde i Auning og solgte mælk ved dørene i den østlige del af byen. Han kørte med en hest, som var spændt for en speciel indrettet mælkevogn. I bagenden af vognen stod tre mælkejunger (en med kærnemælk, en med skummetmælk og en med sødmælk), hvorpå der sad en aftapningshane, så man kunne tappe mælken af mælkejungerne. Folk havde tomme fæde og gryder, eller noget andet, som far kunne komme mælken i, og var folk ikke hjemme, havde far en aftale om, hvor han skulle stille mælken. Far startede hjemmefra ca. klokken halv otte om morgenen, og han var som regel ikke hjemme før ved to tiden om eftermiddagen. Så fik han middagsmad og skulle derefter ud og gøre markarbejdet, såsom harve, så, pløje, rense roer og hvad der ellers skulle gøres.

Mor havde mange gøremål, såsom madlavningen til far og alle vi unger, hakke roer, malke køer både morgen og aften. Hun deltog meget aktivt i driften. Om aftenen malkede mor næsten altid selv alle køerne, for far skulle lave markarbejdet.

Alting gik jo ikke så hurtigt dengang. Malkningen foregik med hånden, og markarbejdet foregik med hestespand, pløjningen var kun en plovfure ad gangen, ikke som i dag hvor man kører med traktor, der kan tage mange flere plovfurer ad gangen. Skulle der høstes korn, høstede man først ”for”, at høste ”for” er at den første omgang af kornmarken, høstes med hø le, for at hestene ikke skulle træde i kornet. Far gik forrest med hø leen, derefter kom jeg med kratten (kratten er en slags rive, som man former kornneget med), sidst kom mor som bandt negene. Det man bandt negene med var ikke snor, men kornstrå. Når så vi havde høstet for, spændte vi hestene for selvbinderen og høstede kornet. Kornnegene skulle sættes sammen, så de kunne blive tørre, for så senere at blive kørt hjem i laden.

Tårup Kær og vejforhold

Tårup Kær er rigtig ude på landet. Vi havde 960 meter til det man kalder offentlig vej, og vejen op til den offentlige vej var ikke særlig spændende, det var faktisk kun to hjulspor. Om vinteren var vejen enten hård og knoldet eller godt pløret på grund af regn, og når sneen faldt, og snestormen satte ind var vejen næsten ufremkommelig. På grund af mange høje skrænter, blev der hurtigt dannet nogle gevaldige snedriver.

Når vi skulle ind til Auning for at handle benyttede vi ofte banelinjen, der kunne man træde på svelleterne (svelle er en bjælke der bruges som fundament, f.eks. jernbaneskiner). Vejen blev senere forbedret. Der blev søgt om tilskud fra kommunen og der blev bevilliget gratis grus fra den nærliggende grusgrav, og alle der havde vejret skulle køre grus på vejen. Kommunen stillede en mand til rådighed, og hans job var at jævne gruset ud. Der var en ejendom mere nede i Tårup Kær, så naboer havde vi da.

*Agnes og Anton Schmidt's fire børn fotograferet i 1943.
Else (1931-1992), Gerda (1940-1994), Carl (f. 4.2.1937) og Kirsten (1933-2013)*

For at komme ned til Tårup Kær, skulle vi passere banelinjen. Der var led på begge sider af skinnerne, som først skulle åbnes, og når vi var kommet over banen, skulle vi lukke leddet igen. Det var det, man kaldte en bevogtet jernbaneoverskæring. Det var meget besværligt, når man kom med hestespand, især hvis man var alene, først skulle hestene stå alene, medens man åbnede leddene, og det samme gjaldt også når leddene skulle lukkes.

Hvornår begynder man at huske?

Det er meget begrænset, hvad man kan huske af de første 5 leveår. Det første hold naboer (Margrethe og Knud Andersen) husker jeg ikke så godt, jeg var kun fem år, da de rejste, men jeg husker tydeligt, den dag da det nye hold naboer kom med deres flyttevogn, Vores nye naboer Elly og Laurits Jensen havde en søn på samme alder som jeg selv, Gunnar hed han.

Skolestarten

Da jeg var fyldt seks år, mente mine forældre, at jeg var skolemoden og startede derfor i første klasse, der var ikke noget der hed børnehaveklasse den gang. Jeg tror nu ikke, jeg var skolemoden på det tidspunkt. Dengang startede man faktisk først med skolegangen når man var fyldt syv år, så hvorfor i alverden skulle jeg i skole, da jeg var fyldt seks år, det forstår jeg ikke den dag i dag! Og året var 1943, hvor Danmark var besat af Tyskland. Det første skoleår var i Nordre Skole, det andet skoleår (1944–1945) foregik i Aage Jensens gård i Tårup fordi tyskerne havde besat begge skoler i Auning. Efter sommerferien i 1945 var krigen slut, og vi kunne atter benytte skolerne i Auning.

I Auning var der to skoler. Sønder Skole og Nordre Skole hed de, jeg gik i Nordre Skole undtagen de to sidste år. I 1949 fandt man ud af at skolerne skulle slås sammen, de små årgange, første klasse til og med fjerde klasse, skulle gå i Nordre Skole og de store årgange, femte klasse til og med syvende klasse, i Sønder Skole.

Nabogården Tårup Kærvej 1 omkring 1950. Her boede Elly og Laurids Jensen og sønnen Gunnar.

Episoder i tiden 1944 til 1951

Når jeg starter på det tidspunkt, er det fordi jeg vil fortælle lidt om krigen, selvom det er begrænset, hvad jeg kan huske fra den tid. Det jeg bedst kan huske er fra vinteren 1944–45, hvor vi alle kom i seng, så snart vi havde spist aftensmad, det gjaldt os alle, både vi fire børn og vores far og mor. Grunden dertil var mangel af petroleum (vi havde jo ikke elektrisk lys, fik det i 1949). Næsten alting skulle der rationeringsmærker til for at kunne købe det og det gjaldt også for petroleum. Januar kvartal 1945 blev der ekstra stor mangel på petroleum og derfor fik landmændene, som brugte brændstofmotorer til drivkraft bevilget benzin i stedet for petroleum til deres motorer, og da vi ikke kunne bruge benzin på vores petroleumslamper, måtte vi nøjes med et stearinlys til at give lys ved aftensbordet. Stearinlys var heller ikke til at købe, men vi var så heldige at få nogle stearinlysstumper inde fra kirken i Auning. Den smule petroleum som vi havde, skulle gemmes til foråret, hvor min storesøster Else skulle konfirmeres.

Danmark var jo besat af tyskerne, og der var mange ting, som tyskerne havde brug for. Det var blandt andet cykler. De beslaglagde alle de cykler, de kunne komme i nærheden af. Hjemme ved os gemte vi først cyklerne (vi havde kun min fars og mors) omme bag ved hønsehuset, men da mor hørte, at tyskerne tog rundt for at se om folk havde nogle cykler stående, mente hun, at det var bedst, at vi gemte dem oppe på loftet. Ikke nok med at cyklerne kom op på loftet, de blev også dækket til med en masse halm (vi mistede **ikke** cyklerne).

Der var mangel på alt. Sådan noget som appelsiner havde jeg aldrig smagt, men så hørte vi, at der skulle være kommet appelsiner til nabobyen Allingåbro. Det var ca. en uge før jul. Min søster Kirsten og jeg gik, ja vi gik til Allingåbro, en strækning på 7 kilometer, når vi benyttede jernbanelinjen, og vi skulle selvfølgelig også gå de 7 kilometer hjem igen – altså 14 kilometer i alt.

Agnes og Anton Schmidt's ejendom inden der kom en ekstra sidefløj på.

Det sørgelige ved det hele var, at der ikke var nogle appelsiner, så vi gik meget slukørede hele den lange vej hjem igen med uforrettet sag.

Jeg husker også vinteren 1945, hvor der gik tyske soldater og patruljerede langs jernbanen, de skulle passe på at den danske modstandsbevægelse ikke sprængte banelinjen i luften. Den danske modstandsbevægelse havde nemlig sprængt banelinjen ved trafikknudepunktet Langå, så al jernbanetransport skulle omkring Århus, Ryomgård og Randers. Banelinjen var ikke mere end ca 500 meter fra mit hjem, og når det blev mørkt kom soldaterne somme tider og forlangte mad og lidt varme.

Krigen sluttede den 4.maj 1945 og jeg har siden fået fortalt, at min mor hejste flaget om aftenen lige efter at meddelelsen var kommet om at Tyskland havde kapituleret. Min far var ikke hjemme, han var i marken for at arbejde. Jeg kan ikke huske specielt selve dagen, da tyskerne kapitulerede, men jeg kan huske, at jeg var meget forbavset over, at se præsten gik med maskinpistol inde i Auning, Modstandsbevægelsen havde overtaget kommandoen over landet efter tyskernes kapitulation.

Selvom krigen var slut, var der mangel på næsten alt, og for at der skulle være lidt til alle, var der stadig rationeringsmærker (det var noget som blev indført allerede i krigens start). Der skulle mærker til tobak, kaffe, te, sukker, kartoffelmel, smør, rugbrød, petroleum, benzin og mange andre

Anton Schmidt med sønnen Carl ved Auning Andelsmejeri omkring 1944.

ting. Andre ting som også var mangelvare under krigen, hvor der ikke behøvedes mærker til, var tøj, fodtøj, strikkegarn, sytråd og meget andet.

Tobaksvarer var næsten umulige at skaffe, og derfor var der mange, der selv forsøgte sig som tobaksavlere. Far plantede også tobaksplanter, og det lykkedes også godt. Tobaksplanten består af store grønne blade. Disse grønne tobaksblade blev trukket på en snor, hvorefter de blev hængt op på loftet til tørring. Når så bladene var godt tørre, skulle de snittes og der skulle tilsættes noget de kaldte tobaksaroma. Om tobakken smagte godt vides ikke, men ryge det kunne den. Når der nu hang så mange af disse tobaksplanter oppe på loftet, var det jo en stor fristelse for sådan en knægt som jeg, jeg skulle naturligvis også prøve at ryge. Jeg fandt et gammelt pibehoved, som jeg røg af og brugte også somme tider toiletpapir eller avis-papir til at rulle cigaretter med (toiletpapir var anderledes dengang ikke crepe).

Om sommeren havde vi københavner ferie-børn på besøg i fem til seks uger. Feriebørnene var en dreng og en pige, drengen var min fætter Finn, men pigen var vi ikke i familie med, hun hed Alice. Om sommeren var vi, med de to ferie-børn i alt seks børn. Vi kunne ikke være i soveværelset, så vi sov oppe på staldloftet. For at komme op på staldloftet, skulle vi ind i gennem kostalden op ad en hønsestige og hen over noget halm. Der kunne til tider være meget varmt deroppe, der var jo ikke isoleret. Ligeledes om sommeren fik vi tit besøg af feriegæster, oftest var det Finns mor og far, samt min faster Kathrine og onkel Heinrich også fra København, som gerne blev der ca. fjorten dage. Det kneb med sengeplads, så Mor og far sov ude i hestestalden (hvad mor og far sov i husker jeg ikke) og overlod soveværelset til feriegæsterne.

Jeg kan slet ikke forstå, at mine forældre kunne overkomme alt det, som de gjorde, der jo var både mælketuren, dyrene og markarbejdet som skulle passes. Vi havde også mange høns, og om foråret købte vi mange daggamle kyllinger, det var blandede høne- og hane kyllinger. Vi købte gerne kyllingerne omkring den 1. april og for at kyllingerne kunne holde varmen skulle der fyres i en dertil indrettet kakkelovn (der var en kuppel, som sad foroven på kakkelovnen, hvor kyllingerne krøb ind under for at holde varmen).

Når kyllingerne var ca. 3 måneder gamle skulle hanekyllingerne slagtes, det gjorde vi selv derhjemme. Ikke nok med at de skulle slagtes, de skulle også plukkes og indvoldene skulle tages ud. Vi havde nogle faste aftagere inde i Auning, deri blandt læge Mehlsen. Der ville vi børn gerne ind med slagtekyllingerne, for der fik vi nemlig drikkepenge. Ligeledes havde vi både kalkuner og ænder, som vi også selv slagtede og solgte videre, men det ikke før end til Mortensaften og Juleaften. Mor samlede andedunene, tørrede dem og brugte dunene til fyld i dyner og puder. Da jeg blev gift, fik jeg bl.a. to dyner med rigtige andedun i.

Maden

Madvanerne var anderledes dengang end nu om dage. Færdiglavede retter fandtes ikke, dengang jeg var dreng, og opbevaringsmulighederne var ikke som nu, hvor vi har både køleskab og fryser, nej, vores ”køleskab” var en malkespand med låg, som vi satte ned i bækken, det var det køligste sted vi havde. Den lille bæk løb ca. 25 m fra ejendommen.

Vi fik oftest to retter mad ved dagens hovedmåltid. Vi fik aldrig pizza, lasagne, burgere og pommes frites. Sådan noget kendte vi ikke – ligeledes kendte vi ikke yoghurt og letmælk – skummet mælken

var kun til grise. Til gengæld fik vi næsten hver dag kartofler og sovs, hvid eller brun og dertil kød eller flæsk. Stegt flæsk med kartoffelmos, fedt og løgringe. Paneret flæsk med persillesovs. Frikadeller og medisterpølse. Fisk fik vi meget sjældent, for det var kun min far og jeg selv der kunne lide fisk. Søndag fik vi flæskesteg, en hakkebøf, karbonader eller kyllingesteg. Næsten daglig fik vi som anden ret frugtgrød, såsom æblegrød, stikkelsbærgrød, rabarbergrød eller hyldebærsuppe med tvebakker eller æblestykker i. Det kunne også være øllebrød, byggrød, havregrød, risengrød eller sagesuppe. Om søndagen kunne desserten bestå budding med kirsebærsovs, citronfromage og om sommeren jordbær med fløde eller trille ribs.

Elektrisk lys fik vi i 1949

Jeg husker tydeligt den første gang, hvor vi kunne tænde det elektriske lys. Jeg troede simpelthen ikke, at der kunne blive så lyst inde i stuen, og tænk efter et stykke tid fik vi også en læselampe i stuen, og radio til el fik vi også, jo det var en stor forbedring. Senere fulgte der andre goder til såsom vand indlagt. Før skulle vi pumpe vandet op med håndkraft, og det kan næsten ikke beskrives, hvor meget vand en ko eller hest kunne drikke. Vandet til køerne skulle om vinteren bæres ind i kostalden med spande, ellers havde vi et vandtrug ude midt i gården, som heste og køer kunne drikke af. Når det var frostvejr skulle vi først koge vand til at tø pumpen op med. Det år hvor jeg blev konfirmeret, fik vi også malkemaskine – jo, det var ved at blive lidt moderne tider nede i Tårup Kær.

1. Vera Kristensen 2. Inger Vera Salling 3. Bente Hansen 4. Lidi Johansen 5. Birgit Overgaard Rasmussen 6. Anny Kristensen 7. Viggo Pedersen 8. Svend Aage Pedersen 9. Leif Edmund Rasmussen 10. Erik Markussen 11. Per Lundorff Andersen 12. Walther Kristensen 13. Preben Haagensen 14. Preben Agerholm Andersen 15. Erik Hedegaard Jensen 16. Ivar Juul Jensen 17. Carl Erhardt Guldhammer Schmidt 18. Jens Knudsen 19. Robert Kristian Lassen 20. Ove Kolind 21. Bent Juul Andersen

Sidste skoledag og konfirmation

Jeg glædede mig til at komme ud af skolen, men den sidste skoledag var det alligevel med noget vemod, at jeg kørte ud af skolegården. Det var faktisk først nu, det gik op for mig, at livets pligter begyndte. Jeg blev konfirmeret den 1. april 1951, og jeg fik lige akkurat så mange penge i

konfirmationsgave, at jeg kunne købe min første cykel. Den første sommer, skulle jeg blive hjemme og hjælpe til med bedriften af ejendommen.

November 1951

Den 1. november 1951 kom jeg ud at tjene hos Holger Knudsen, Tårup Nygård. Og jeg skulle have 1800 kr. for et helt år plus kost og logi. 1800 kr. var en stor løn til en fjortenårig dreng dengang. Den normale løn dengang var ca. 1600 kr. for et helt år, men da jeg var vokset op ved landbruget, kunne jeg få lidt mere end den almindelige løn.

Det var skik og brug, at man mødte i den nye plads lidt over middag, og det gjorde jeg så. Det var jo efterår, og det første jeg begyndte med var at køre roer sammen i kule, og vi havde ikke læsset ret mange roer på vognen, før Holger Knudsen sagde: ”at nu skulle vi have en pibe tobak”, men jeg havde ikke min pibe ej heller min tobak med i marken, men det sagde gårdmanden, at det sandelig hørte sig til.

Arbejdet på sådan en gård startede om vinteren ca. klokken seks om morgen, for vi skulle være færdig med malkningen inden mælkevognen kom og hentede mælken. Omkring klokken otte fik vi morgenmad, og da var man også godt sulten. Om sommeren startede vi endnu før, for da gik kørerne ude om natten, og dem skulle vi først have jaget ind, inden vi kunne starte malkningen. Det var nogle lange dage, vi var sjældent færdig med aftenmalkningen før ved syvtiden om aftenen.

Jeg havde fri hver anden søndag, ja det vil sige, jeg skulle først hjælpe til med at røgte kvæget søndag morgen, og så havde jeg fri resten af søndagen. Jeg tjente ved Holger Knudsen i to år. Andet år fik jeg 2400 kr. i løn for hele året plus kost og logi.

Kortklubbens udflugt i 1956 til Muldbjærgene og Lille Vildmose. Fra venstre: Christian Hougaard fra "Skrænten" Tårupvej, Anton Schmidt, Helga Hougaard, Agnes Schmidt, Elly og Laurids Jensen, Asta Birkmann.

Kortklubbens årlige udflugt foregik sandsynligvis med lillebilvognmand Arne Kofoed eller Olesen fra Auning. Den årlige udflugt var en dagstur som startede når morgenmalkningen var overstået og når de vendte hjem sidst på dagen skulle aftenmalkningen klares. I 1953 gik Kortklubbens udflugt til Himmelbjerget. Bagerst fra venstre: Agnes og Anton Schmidt, Carl Bossow, Christian Bossow. Forreste række fra venstre: Elly Jensen, Kristine Bossow, Asta Birkmann og Laurits Jensen.

Det var så en lille beskrivelse af mit barndomsliv i Tårup Kær

Tårup Kær bestod af 2 ejendomme på den østlige side af jernbanelinjen, her boede Holger Buhl og Jens Johansen og 2 ejendomme på den vestlige side, her boede Laurits Jensen og Anton Schmidt. Dengang var det muligt at køre mellem alle 4 ejendomme. Inden for det sidste årti er disse hjulspor slettet.

I de små landsbyer var der et godt sammenhold, hvilket også var tilfældet i Taarup, Tårup Mark samt Tårup Kær. I de mørke vinteraftener skiftedes familierne til at holde en hyggeaften, hvor mændene spillede kort og damerne strikkede strømper og trøjer m. m. Hen på aftenen blev der serveret det helt store kaffebord. Ja, der var måske en lille konkurrence om at lave det mest spændende og afvekslende kagebord (lagkage – æblekage – 17 forskellige slags småkager).

Når vinteren var omme skulle forårets arbejde udføres og kortspillet blev ”lagt på hylde”.

I 1950’erne var det blevet moderne at rejse på sommerferie, men det kunne landmændene ikke gøre, der var dyrene, som skulle passes og hvad gør man så? Jo, kortklubben fandt ud af, at de kunne leje en vognmand til at køre med dem en dag, dvs. efter morgen malkningen og efter køerne var kommet på græsfolden. Madpakkerne blev smurt. Øl og sodavand (saftevand) kom i kurven, og turen startede. De skulle være hjemme igen inden aften, så de kunne nå aftenmalkningen af køerne. Turen varede 7-8 timer. Det var deres sommerferie.

*Carl Erhardt Guldhammer Schmidt er tidligere købmand og bor i dag i Viborg.
Kan kontaktes på bl.a. Facebook*